

YEL – Yrittäjän eläkevakuutus osana työeläkejärjestelmää

12.6.2023

Janne Pelkonen
yhteiskuntavaikuttamisen päällikkö, TELA

YEL:n Rubikinkuutio?

Lähde: DALL-E OPEN AI

Sisältö:

1

Vakuuttaminen

2

Rahoitus

3

Kehittäminen

Vakuuttaminen

Työeläkelakeja on useita ja niissä on sekä samankaltaisuuksia että eroja

Alarajalla vakuuttaminen on yleistä

- YEL-yrittäjät ovat keskimäärin ikääntyneempiä kuin palkansaajat.
- Yrittäjiä on eniten 50-59-vuotiaissa, mutta aloittavia 30-39-vuotiaissa.
- Keskimääräinen YEL-työtulo oli 21 600 euroa vuositasolla. Aloittavien yrittäjien keskimääräinen työtulo puolestaan on 15 800 euroa.
- Yrittäjien työtuloista n. 1/3 asettui YEL-alarajalle (v. 2023 8575 €/v) tai sen tuntumaan. Uusilla yrittäjillä osuus oli vielä enemmän (44 %).
 - Alarajalle suuntautuvan vakuuttamisen kasvu hiipui v. 2021
- Työtulojen joustoja käytettiin v. 2021 saman verran ylöspäin/alaspäin.

Haasteita

- Yrittäjät ottavat todellisiin tuloihinsa nähden liian pienen YEL-vakuutuksen (Työryhmä 2019) → Fivan huomautus v. 2021
- Alivakuuttaminen vaikuttaa koko eläke- ja sosiaaliturvan tasoon.
- Vakuuttamisen rajanveto yrittäjä-palkansaaja-akselilla on yhä vaikeampaa.
- Yrittäjät luottavat enemmän itseensä kuin eläkejärjestelmään?
- Ansioturvan kannustavuus suhteessa perusturvaan eläkeaikana.
- Talouden ja yhteiskunnallisten muutosten viimeaikaiset vaikutukset yrittämiseen.

Yrittäjän eläkelain (YEL) täsmennys oli perusteltu uudistus

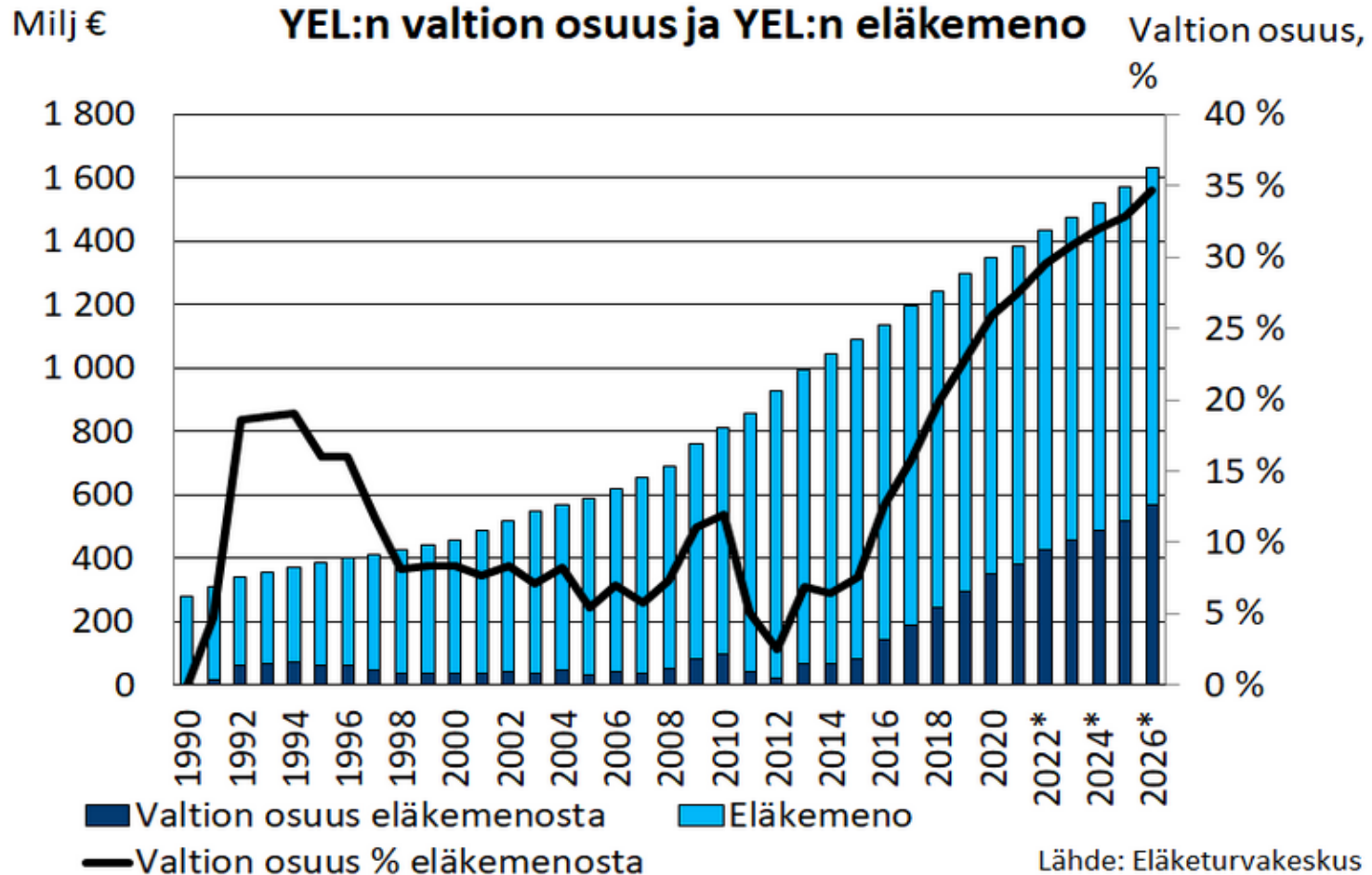
- Täsmällisempi määrittely yrittäjän työtulolle, josta maksut maksetaan.
- Säännöllinen tarkastusväli yrittäjän työtuloille.
- Yhdenmukaistaa lain toimeenpanoa ja lisää yhdenvertaista kohtelua.
- Laki on kompromissi.
- Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta lisäsi sopeutumisaikaa
- Ei ole näköpiirissä, että YEL:n kaikki ongelmat poistuvat.
- Pessimistiset näkemykset työeläkejärjestelmän kestävyydestä ovat ylimitoitettuja.

Rahoitus

Yrittäjien eläkkeitä ei rahoiteta sijoituksista, kuten palkansaajilla

Valtio kustantaa sen osuuden YEL-eläkkeistä, johon vakuutusmaksutulot eivät riitä

Lähde: ETK 2022

Rahastoinnin aloittaminen olisi vaikeaa, mutta...

- Rahastoinnin aloittaminen on haastavaa mm. 53 vuotta kertyneiden eläkevastuiden vuoksi.
- Eläkevastuiden kattaminen heti TyEL:n tasoisesti vaatisi noin 9 mrd. euroa.
- Vaiheittainen aloituskin vaatisi suhteellisen isoja pääomia.
- Kuka maksaisi rahastoinnin aloittamisen: yrittäjä, valtio, molemmat?
- VM on ollut nihkeä valtionosuuden etupainotteiselle kasvattamiselle → julkisen talouden tasapainottamisen projekti seuraavilla hallituskausilla.

Kehittäminen

Sosiaalivakuutus on kaikille

- Vapaus istuu huonosti verojen tai sosiaalivakuutusmaksujen maksamiseen.
- Kyse on myös eri työn teon muotojen eläkevakuuttamisen kilpailuneutraaliudesta.
- Eläkevarautumisen psykologiaa on tukittu paljon:
 - Ihminen suosii yleensä nykyistä kulutusta sen siirtämisen sijaan
 - Valinnanvapaus lisää alivarautumista
- Sosiaaliset riskit koskevat luonnollisesti myös yrittäjiä.
- Kaikkia vakuutuksia ei saa markkinoilta.
- Valtio ei lopulta voi jättää ihmisiä ilman minimiturvaa.

Lopuksi

- Yrittäjien ja itsensätyöllistäjien määrä kasvaa edelleen.
- Eduskunta edellytti lakimuutoksen yhteydessä, että valtioneuvosto selvittää YEL:n muutostarpeet ja kehittämistä jatketaan.
- Vapaaehtoisuuden lisääminen ei toimisi, vain kasvattaisi nykyisiä ongelmia.
- Rahastointia kannattaisi ainakin selvittää, vaikka se olisi haastavaa.

Kiitos!

Janne Pelkonen

janne.pelkonen@tela.fi

Twitter: @JiiPelkonen

